

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ב

פרשת כי תישא

א. בכור שור .

פרק ל' פסוקים יב', יג', טו', יח', כג'.

(יב) כי תשא את ראש: נשיאות ראש קרוי כשמונין אותם. ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם: שלא יכנס בהם עין הרע על ידי המניין, כדאשכחן גבי דוד שמנה ישראל, והיתה בהם המגפה¹⁶, וכמו שאמרו רבותינו "אין הברכה מצויה לא בדבר המגוי ולא בדבר המדור"¹⁷, אבל הכפרה מונעת המגפה.

(יג) כל העובר על הפקודים: לפי שדרך בני אדם, וכן בהמות, כשמונין אותם מעבירין אותם דרך פתח קטן, ויוצאין זה אחר זה שלא יוכלו לצאת שנים כאחד מתערב המניין, ולכך אומר: "כל העובר על הפקודים", שאותם שאינם פקודים עוברין דרך פתח ומתוספין על הפקודים שבחרין, וכן גבי בהמה הוא אומר "כל אשר יעבור תחת השבט"¹⁸.

(טו) העשיר לא ירבה: שאם ירבה העשיר, או ימעיט העני, לא יודע על פי השקלים החשבון, דלא ידע מי נתן שנים ומי נתן שלשה ועוד כדי שיהו שווים בכפרה*.

(יח) כיוור: לפי שאינו אלא להכשר מצוה לא מנה עשייתו למעלה עם שאר כלים, ולא היה אלא לרחוץ הכהנים ידיהם [ורגליהם] ומנאו אחר בגדי הכהנים ותקונם.

(כג) בשמים ראש: לפי שאמר "בשמים לשמן המשחה"¹⁹, פירש הבשמים עתה וסכום חשבונם. בשמים ראש: ראשי בשמים כדכתיב "[מור ואהלות] עם כל ראשי בשמים"²⁰, וכדכתיב "וראשית שמנים ימשחו"²¹. ויש לפרש ראש חשבון, כמו "כי תשא את ראש", דמתרגמינן: "ארי תקבל ית חושבן", שיקחם לפי חשבון, שהוא מונה והולך.

אלה

1. מהי נשיאות ראש?
2. למה צריך כפרה ואיך היא מוציאה?
3. איך הוא מסביר את "כל העובר על הפקודים"?
4. נני ניהוקים למה לא ירבה העשיר, מה הם ומה ההבדל הצקרוני ביניהם?
5. מה הפציה בפסוק יח' ומה מצנהו?
6. איך הוא מסביר "ראש" כאן?

* * *

(כא) מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה. כמה יסורים סבלת שיסרוך עד שלא תביא עליהם חטא זה, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, כי החטא הזה מן החטאים שיהרג עליהם ולא יעבור*, ואולי אמר לו כן להגדיל אשמתו. והנכון בעיני כי הוא כמו מה עשיתי מה עוני ומה חטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי²², יאמר מה שנאה היתה לך עם העם הזה כי סבבת להשמידם ולכלותם, ומפני שהיה אהרן להם לאיש מוכיח* ולמכפר וראוי שיחוס וירחם עליהם אמר לו כן, כלומר נהגת עמהם כאויב החפץ ברעתם לא פשעו ולא חטאו לך, והנה הית ראוי משה להאשים אותו תחלה על חטאתו אשר חטא הוא, ואחרי כן יאשים אותו על אשמת העם*, ויאמר איך חטאת החטאה הגדולה הואת לאלהים, וגם הכשלת רבים²³ והבאת עליהם חטאה גדולה, אבל משה בענותנותו נהג כבוד באחיו הגדול ולא הזכיר לו רק מכשול העם, ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח²⁴ בצדקת אחיו* שכוונתו לא היתה רעה, אבל על אשמת העם האשים אותו כי היה ראוי להוכיחם והם נכשלו על ידו, הוא השיב שהטעוהו בדבריהם:

כ. רמב"ן .
פרק לבי פסוק כא':

כי תישא

אלוה

1. מה בדיוק אומר כאן רש"י?
2. למה פרשנו אינו מקבל זאת?
3. מה פירושו: "ואולי אחר לו כן להדריף אמתו"?
4. מהי אם כן דעת פרשנו כאן?
5. האם היא מקילה או מחמירה עם אהרן?
6. מה "ראוי היה" משה יצא וזאת לא עשה כן?
7. קטע האחרון: "ויתכן" ... מביא פרשנו דעה שונה, מהו בדיוק?

* * *

ג. הכורם.

פרק לב' פסוק כח: (כת) ויעשו בני לוי, מן התומים חין קמו בני לוי נבד מחנה של שש' מחות חוגף ויותר זנה ירחו לנסותם? ונראה שבני ישראל היו נחלקים לסתי כמות כת המורדים וכת החוטאים. כת המורדים היתה מערז דג טיגלה עם ישראל מתלרים, וקלת מן הסוחזים וריקים סחין צחומה, אשר מלו חמדו לעשות כמעשה חרן מלרים להטויע חת נססס צרפס ולול התועזות אשר שנה א', וחולס כל זמן שהי' משה בקרנפ ירחו מסניו ומסני קהל ישראל הכסרים. ועתה כאשר רחו שנוסס משה ולא יסוד להס', קמו על חסרן וחיימו עניו לעשות העגל, ולא היתה כוונתם כ"ח לחוב ולנוע לרקוד, לחכול ולשתות ולנחק כמו שהי' מנהגם מתלרים. והכת השנית היתה כמעט כל ישראל חוץ משנע לוי, שלא היו מורדים ולא התעונו עלילם נזרון לצס, חצל היו נסתים לדברי חלקלקות של המורדים ונמשכו אחרי מעשיהם, כי חלס כוחם לעמוד נבד תבנורת המלום והילר, שרחו חוגבים ורוקדים, חבנו ורקדו גם הם עמהם, ונכסלו על ידם להשחית חת דרכם וחס חוטאים לפי עשה. וכאשר שזתשה ויך לצס חותט על אשר סרו מסר מן הדרך אשר לוי א' ונסתו לחלקלקות המורדים, ולכן הניחו חת בני לוי להרנס רחין פולה עם רחין מוחס נידם. ועתה תזין מחמר הכתוב: ויהי ממחרת ויחמר משה אל העט חתם חטאתם חטאה גדולה, משה המתין עד למחרת, כדי שנתון כך יתחרט. העס יותר על חולתו אשר נוהל ע"י המטיתים:

אלוה

1. מהי אפלתו הדולה fe פרשנו כאן?
2. תשובתו מחלקת את הצט לשניי, התוכף לאפיין את המורדים ואת החוטאים?
3. האם חלוקה זו ותוצאותיה מקיפים או מחמירים את התמונה?
4. לא יכלו לצמוד: "נבד תבנורת התאה והיצר", התוכף להסביר ולנמק?
5. שתי מסקנות לומר פרשנו מכך, מה הן?
6. למה משה חיכה "למחרת"?
7. היש לך תשובה שונה לאלה fe פרשנו?

* * *

ד. תועלוות להרלב"ג.

פרק לב' פסוק לא: אָנָּה חָטָא הָעָם הַזֶּה הַטָּאָה גְּדוּלָּה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב:

(דיו) ר"אוי' לחרם כשיסוב מחטאו שזכיר החטא וידע מה שבו מהקושי והגנות, כי זה יביאחול שיהרע ממנו כחופן שלם. ולזה אמר משה כשבקש שיטא הס"י חטאת ישראל חנה חטא העס סוד וגו' וזה כי משה הי' אומר כל הדברים בעבור יסקאל, והיס שליח בין העס וביניהם להיותו קרוב אל העס יותר מהס:

אלוה

1. מה צווי להיות קושי כפסוקנו, צל"ו בונה פרשנו את דבריו?
2. למה "ראוי" להזכיר את הננות?
3. פרשנו קובצ כי משה צה כף זאת "כעליח בין העס וביניהם" איך ולמה?

* * *

ה. מ.ד. קאטוטו.

פרק לב' פסוקים ל-לב: אבל לא די לו למשה בהטלת עונש חמור על החוטאים הראשיים: אחריות כללית רובצת על כל העם, שהרי אף מי שלא השתתף בעבודת העגל השתתפות פעילה אבל לא התנגד לה ולא השמיע עליה מחאה אינו חף מפשע. לפיכך מתכוונן עכשיו משה לבקשה נוספת של רחמים וסליחה לכלל העם. הוא דואג על עתידו של ישראל מכיון שעדיין לא ניתנה לו תשובה על בקשתו בדבר קניין הארץ.

כי תישא

ויהי ממחרת, ויאמר משה אל העם: אתם כולכם, אף אתם שלא הייתם מראשי החוטאים ולפיכך לא נענשתם עונש מוות, חטאתם חטאה גדולה. ועתה אעלה שוב על הר סיני אל ה', לבקש עליכם רחמים; אולי אכפרה בעד חטאתכם. וישב משה אל ה'; התפילה נערכה במקום טהור, ולא בתוך המחנה שנטמא בעבודה הזרה. ויאמר, כפי נוסח הוידוי: אנה חטאת העם הזה חטאה גדולה (ביטוי זה חוזר כאן בפעם השלישית אחר פס' כ"א ופס' ל'), ויעשו להם אלהי זהב, ועברו על דבריך שאמרת להם על ידי (כ'), כ"ג): לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. ואחר הוידוי, בקשת הסליחה והזדהותו של משה בגורלו של העם: ועתה, במצב הנוכחי, אם תשא לב חטאתם, אם תואיל לשאת ולסלוח את חטאתם, ולא למנוע מהם את השגת ההבטחה שהבטחת לאבותם, טוב. הסיפא של משפט התנאי, טוב, אינה נאמרת במפורש, מפני שהיא מובנת מאליה; וכך, למשל, נאמר בשמ"א י"ב, י"ד-ט"ו: אם תיראו את ה' ועבדתם אותו ושמעתם בקולו ולא תמרו את פי ה', והייתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר ה' אלהיכם, [טוב], ואם לא תשמעו בקול ה' אלהיכם ומריתם את פי ה', והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם. ואם לא, אם אינך רוצה לסלוח לעם על אחריותם הכללית, ענוש גם אותי עמהם: מחגי גא מספרך אשר כתבת, מחה נא את שמי מתוך הספר שבו נרשמים בבית דין של מעלה שמות בחיריך (השווה ישע' ד', ג'): איני רוצה שיהיה גורלי טוב יותר מגורלם של יתר בני עמי. מפרשים אחדים ראו בבקשה זו הצעה של משה לקבל על עצמו את העונש במקום העם: הצעה שכזו היתה בוודאי הצעה נעלה ונשגבה מצד משה, אבל נראה שאין זה פשוטו

של מקרא.
אלו

1. כרננו קוצא אחריות כללית על החטא הנורא חלה על כל העם, למה ומה מסקנתו מכך?
2. מה זה נוצע לצנין: "קנין הארץ"?
3. לרוב העם לא מציצ צונש מות אק הוא לקוק לכפרה, מה מה צושה לפע כק?
4. וידוי, סליחה, והלצהות, איך הם מבוטאים כאן צ"י מה?
5. איך הוא מסביר: "מחני נא מסכר...?"
6. מה אמרו "מפרשים אחרים" שרננו אינו מקבל?

1. השד"ל

פרק לב' פסוקים לב', לד': [לב] מפסד: סי' החיים, על דרך כל הכתוב לחיים בירושלם (ישעיה ד' ג') וכן עם צדיקים אל יכתבו (תהלים ס"ט כ"ט); וכן היא דעת רשב"ם והרמב"ן וגם בתלמוד (ברכות ל"ב ע"א) אמר שמואל שמסר עצמו למיתה עליהם שני מחגי נא וגו'. [לד] הנה מלאכי ילך לפניך: כאן הוא מלאך ממש, כלו' שלא תלך שכינתו עמהם, כלומר שלא יעשו המשכן, כי המשכן הוא אות שהאל בקרבם. וביום פקדי וגו': אין טעמו ביום פקידה אחרת אפקוד עליהם גם עון זה, אבל היא מליצה נהוגה בלשון, כמו (במדבר ל' ח') ושמע אישה ביום שמעו, ישמע כל זמן שיהיה, ישמע כשישמע; וקרוב לזה כי יפול הנופל (דברים כ"ב ח'), יפול מי שיפול, מי שיהיה, ושמע השומע (ש"ב י"ז ט') ישמע מי שישמע, מי שיהיה, וכן ותנותי את אשר אחונ וגו' (למטה ל"ג י"ט).

אלו

1. איך שרננו אמר את פסוק לב' ומה קדיוק כוונת הצנין?
2. מי הוא המלאך ולמה הוא נלפס, ולפסול מה היה במציאות?
3. מה מפרוץ לשרננו אמר "ביום פקדי" על אפשרות לפקודה מאוחרת?
4. איך הוא מפרש זאת?

